

Raziyeh Khodayari, 08-677 27 13
raziyeh.khodayari@energiforetagen.se

kn.remissvar@regeringskansliet.se
ola.goransson@regeringskansliet.se

diarienummer KN2023/00745

Omarbetat direktiv om luftkvalitet och renare luft i Europa – förslag från Europeiska kommissionen

Energiföretagen Sverige samlar och ger röst åt omkring 400 företag som producerar, distribuerar, säljer och lagrar energi. Vårt mål är att utifrån kunskap, en helhetssyn på energisystemet och i samverkan med vår omgivning, utveckla energibranschen – till nytta för alla.

Sammanfattning

Energiföretagen Sverige håller med att Sverige har relativt goda förutsättningar för att uppnå de skärpta nivåerna till 2030. Detta kräver att EU och Sverige påskyndar och främjar energiomställningen. Bland annat behöver EU minska utsläpp av luftföroreningar genom att snabba på elektrifiering av transporter och industrin och utbyggnad av elnät, samt att påskynda utbyggnad av fjärrvärme och kraftvärme i hela Europa.

I synnerhet bör EU och Sverige intensifiera insatserna för elektrifiering av transporter i syfte att nå såväl klimatpolitiska som miljömål, framför allt luftkvalitetsmålen i stora städer och tätortsområden. Det kräver flera åtgärder bland annat att öka elnätets kapacitet och öka takten för installation av laddstationer.

Energiföretagen Sverige ser som positivt att de två direktiven slås samman och reglerna samordnas och förenklas. Vi avstyrker förslaget om skadeståndstalan och andra sanktioner, framför allt presumtion för orsakssamband mellan överträdelse och skada. Omvänd bevisbörda i skadeständsärenden är främmande i svensk rättstradition och lämpar sig inte för detta direktiv.

Detaljerade synpunkter

EU kommissionen föreslår skärpta normer för luftkvalitet till 2030. Luftkvalitetsnormerna för ett antal föroreningar, däribland kvävedioxid (NO₂), svaveldioxid (SO₂), kolmonoxid (CO), bensen och finare respektive grövre partiklar (PM_{2,5} och PM₁₀), föreslås skärpas i syfte att komma närmare WHO:s riktvärden. Bland annat föreslås att exponeringen för PM_{2,5} inte ska överstiga en årlig koncentration på 10 mikrogram per kubikmeter medan för PM₁₀, kvävedioxid och svaveldioxid anges en årlig gräns på 20 mikrogram per kubikmeter.

Det föreslås även uppdaterade målvärden och långsiktiga mål för ozon samt nya tröskelvärden för larm för partiklar. Samtliga nuvarande målvärden utom ozon föreslås i stället bli gränsvärden vilket innebär en striktare ordning. De nya gräns-

och målvärdena föreslås gälla från 2030. Krav införs på mätning av ultrafina partiklar.

Energiföretagen Sverige välkomnar EU-kommissionens mål att förbättra Europas luftkvalitet till 2030 och komma närmare WHO:s riktvärden. Frågan är hur Sverige och EU kan nå målet på ett kostnadseffektivt sätt, utan att riskera andra mål som klimat, energisäkerhet, energieffektivitet och jobb.

Påskynda energiomställningen

Sveriges och EUs utsläpp av luftföroreningar har minskat betydligt de senaste decennierna, trots det har luftföroreningar fortfarande stor negativ påverkan på människors hälsa och miljön. Problemen med höga föroreningshalter och överskridanden av miljökvalitetsnormerna är störst i tätorter och trafiken är den huvudsakliga källan till utsläppen.

Regeringen har gjort en preliminär analys av de föreslagna luftkvalitetsnormerna och menar att det indikerar att Sverige har relativt goda förutsättningar för att uppnå de skärpta nivåerna till 2030. Regeringen bedömer att för grova partiklar, PM10, kan de föreslagna gränsvärdena kräva utökade åtgärder och styrmedel inom Sverige, bland annat utökade åtgärder och styrmedel kring slitagepartiklar och dubbdäcksanvändning under vintersäsongen.

Energiföretagen Sverige håller med att Sverige har relativt goda förutsättningar för att uppnå de skärpta nivåerna till 2030. Detta kräver att EU och Sverige påskyndar och främjar energiomställningen. Bland annat behöver EU och Sverige snabba på elektrifiering av transporter och utbyggnad av elnät, samt att påskynda utbyggnad av fjärrvärme och kraftvärme i hela Europa.

Det finns en stor potential att förbättra luftkvaliteten genom elektrifiering av transporter och industriella processer samtidigt som den stärker energieffektiviteten, minskar Sveriges och Europas beroende av fossila bränslen, bidrar till Sveriges och EUs klimatmål och skapar många nya jobb.

Sverige står inför en omfattande elektrifiering. Energiföretagens senaste analys visar att det fossilfria Sverige kommer att efterfråga 330 TWh el år 2045, alltså mer än en fördubbling jämfört med dagens behov om cirka 140 TWh. Vi står därmed inför ett mycket stort behov av både ny- och reinvesteringar i både distributions- och transmissionsnät samt även i energiproduktionsanläggningar.

För att lyckas med omställningen måste dagens lagstiftning moderniseras och samhällsacceptansen öka, för både ny elproduktion och nya elnät. Ett stort hinder på vägen är långa tillståndsprocesser för investeringarna i omställningen. För att investeringarna ska kunna göras måste tillståndsprocesserna kortas rejält. Regeringen bör genomföra de åtgärder som anges av Klimatråtsutredningen. Politisk handlingskraft, nytänkande, regional samverkan, kortare och effektivare tillståndsprocesser, beslut som röjer hinder för all fossilfri elproduktion, rätt förutsättningar för elnätinvesteringar, liksom tillgång på rätt kompetens är några av de nödvändiga åtgärderna.

Regeringen bör snabba på åtgärder som röjer hinder och uppmuntrar till investeringar i alla typer av fossilfri elproduktion och elnät i hela Sverige. Det krävs också ett brett förankrat samarbete med samhällets olika aktörer kring planering och prioritering av stamnätet och elnätskapacitet.

Sveriges elnät är en samhällskritisk infrastruktur som nu står inför stora investeringsbehov. Det ligger i såväl samhällets som elnätsföretagens intresse att få till en stabil och långsiktig elnätsreglering i samband med utbyggnad av nät/nätkapacitet som ger utrymme för både den pågående utvecklingen och en fortsatt hög leverans kvalitet till kunderna.

Även EU-kommissionen bör påskynda elektrifieringen av sektorer med störst potential för utsläppsminskningar bland annat transportsektorn.

Reduktion av luftföroreningar behöver ses ur ett större helhetsperspektiv

Energiföretagen Sverige vill uppmärksamma regeringen på att övergången till fjärrvärme och kraftvärme har varit en av de viktigaste anledningarna till att Sveriges utsläpp av klimatgaser och luftföroreningar minskat kraftigt och att vi har fått betydligt bättre luft i städerna. I Sverige har konvertering från egen uppvärmning av bostäder och lokaler till fjärrvärme haft flera mycket positiva konsekvenser, bland annat har utsläppen av klimatgaser i sektorn minskat med 92 procent sedan 1992, utsläppen av kolmonoxid har halverats medan utsläpp av partiklar (PM_{2,5} och PM₁₀) och bens(a)pyren har minskat med två tredjedelar.

Fjärrvärme och kraftvärme är också en viktig del av Sveriges energiförsörjning. Kraftvärme och fjärrvärme ger Sverige en ökad andel planerbar el och värme, oavsett väder och vind. Den ger Sverige el och värme lokalt, där det behövs och när efterfrågan är som störst. Fjärr- och kraftvärmen har också en viktig roll i energisystemet genom att avlasta elsystemet och tillvarata resurser som annars skulle gå till spillo.

Genom att installera avfall- och bio-CCS/CCU i fjärr- och kraftvärme kan man ta bort utsläpp av klimatgaser från förbränning av biogent avfall och biobränslen vilket innebär att fjärrvärmen kan om ett par decennier bli en klimatsänka.

Sverige har Europas mest effektiva fjärrvärmeanläggningar. I många EU-länder sker produktion av el i de så kallade kondensanläggningar vilket innebär att merparten av energin går förlorad i stället för att tas tillvara i ett fjärrvärmesystem. Det resulterar i betydligt högre utsläpp av luftföroreningar per producerad och nyttiggjord energienhet. En övergång från enbart elproduktion till kraftvärme i andra EU-länder kan bidra till avsevärt ökad energieffektivitet, minska behovet av såväl fossila som förnybara bränslen och även leda till kraftigt minskat utsläpp av klimatgaser och luftföroreningar i hela unionen.

Intensifiera insatserna för elektrifiering av transporter och industriella processer

Energiföretagen Sverige anser att EU och Sverige behöver intensifiera insatserna för elektrifiering av transporter i syfte att nå såväl klimatpolitiska som miljömål, i synnerhet luftkvalitetsmålen i stora städer och tätortsområden. Sverige och EU

kan också bli världsledande i nya tekniska områden och skapa nya framgångsrika fossilfria exportprodukter i form av elfordon samt smarta produkter och tjänster för laddning där el- och transportsystemen verkar i symbios.

Det kräver flera åtgärder bland annat att öka elnätets kapacitet och öka takten för installation av laddstationer. Vi vill i synnerhet peka på de åtgärder som underlättar elektrifieringen av transporter:

- Det är för trångt i näten. Det riskerar att bli en flaskhals som hindrar både klimatomställning och tillväxt. Korta tillståndsprocesserna radikalt för elnät, elproduktion och industri som ska ställa om från fossila bränslen. Långa och oförutsägbara tillståndsprocesser är ett av de främsta hindren för en omställning som kan minska såväl utsläppen av klimatgaser som luftföroreningar.
- Öka acceptansen för etablering av elinfrastruktur genom att visa att omställning, utöver klimatnytta, också leder till bättre luftkvalitet, arbetstillfällen och välfärd. Här ser vi att ökad regional samverkan mellan politik, näringsliv, kommuner och samhället i stort är viktigt för att lyckas.
- Med smart stadsplanering kan kommunerna främja hållbara transporter, exempelvis genom att stimulera byggbolag att satsa på laddplatser, tillgång till bilpool och närhet till kollektivtrafik. Regeringen bör låta kommunerna själva få bestämma om de vill införa trängselavgifter och hur intäkterna ska användas, om miljözoner för personbilar där stadskärnan befrias från bensin- och dieselparker, och om parkeringsplatser som reserveras för bilpools- och miljöbilar.

Skadestånd (artikel 28)

Det föreslås att fysiska personer som har lidit skada på sin hälsa på grund av otillräckliga åtgärdsprogram ska kunna få rätt till skadestånd. I den föreslagna artikeln finns även bland annat regler om lättade beviskrav och bevisbörda samt möjlighet att föra en grupptalan under vissa förutsättningar. Redan idag finns vissa möjligheter till grupptalan enligt miljöbalken.

I den föreslagna artikeln finns dock även regler om lättade beviskrav för den som begär skadestånd. Om ett ersättningsanspråk stöds av bevis som visar att överträdelsen är den mest sannolika förklaringen till att den personen lidit skada, ska orsakssambandet mellan överträdelsen och uppkomsten av skadan presumeras. Den svarande myndigheten ska kunna motbevisa denna presumtion för att överträdelsen orsakat skadan. Energiföretagen Sverige avstyrker sig en sådan omvänd bevisbörda. Omvänd bevisbörda i skadeståndsärenden är främmande i svensk rättstradition och lämpar sig inte för detta direktiv.

Åsa Pettersson
vd, Energiföretagen Sverige